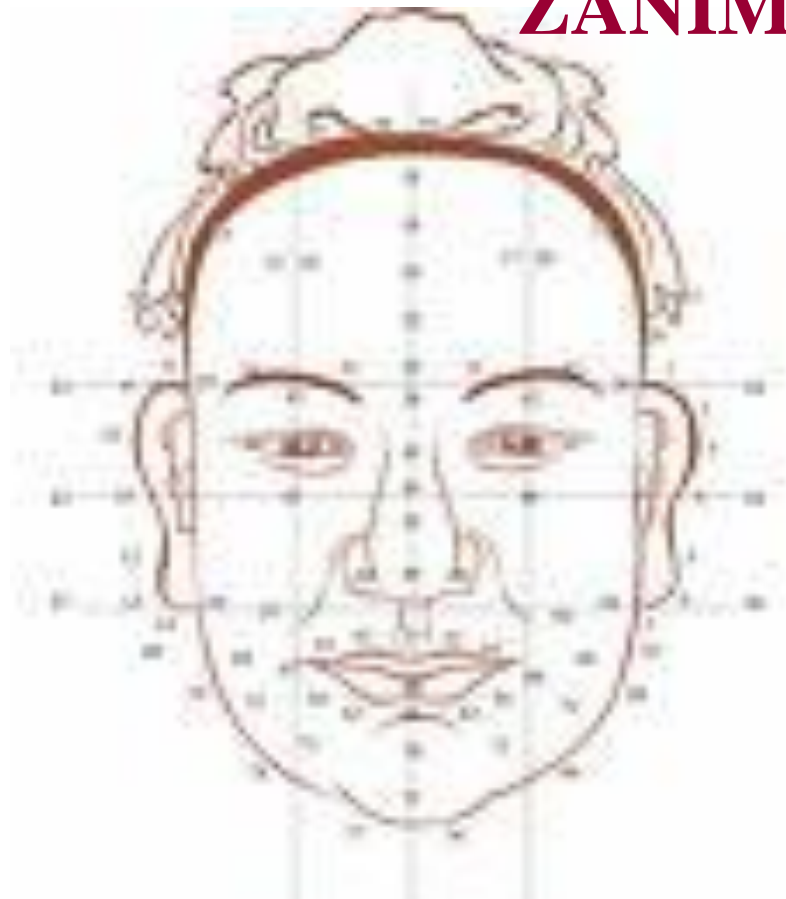

Ličnost

van.prof. dr Ana Vesković

ZANIMLJIVOSTI

Visoko čelo znači pamet i mudrost, a nisko ono suprotno“.

"Oči su ogledalo duše"

ZANIMLJIVOSTI:

- Ljudi su od uvek nastojali da:

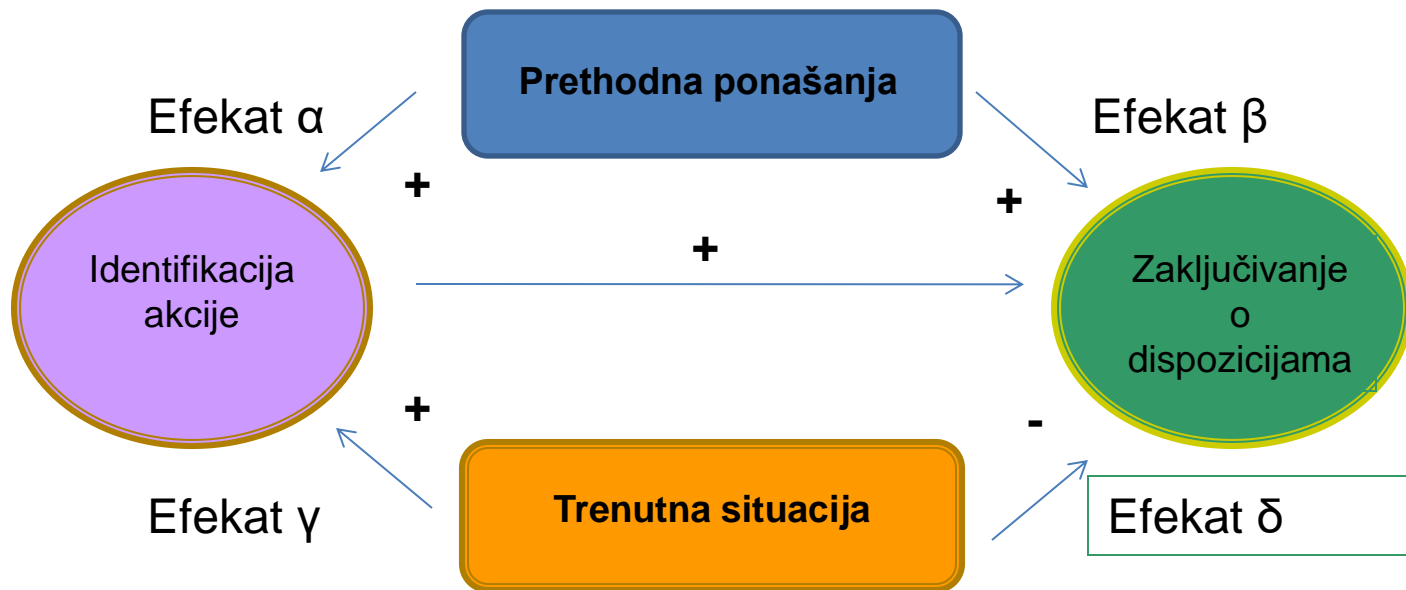
*saznaju o osobinama ličnosti
drugih ljudi;*

predvide ponašanje drugih ljudi;

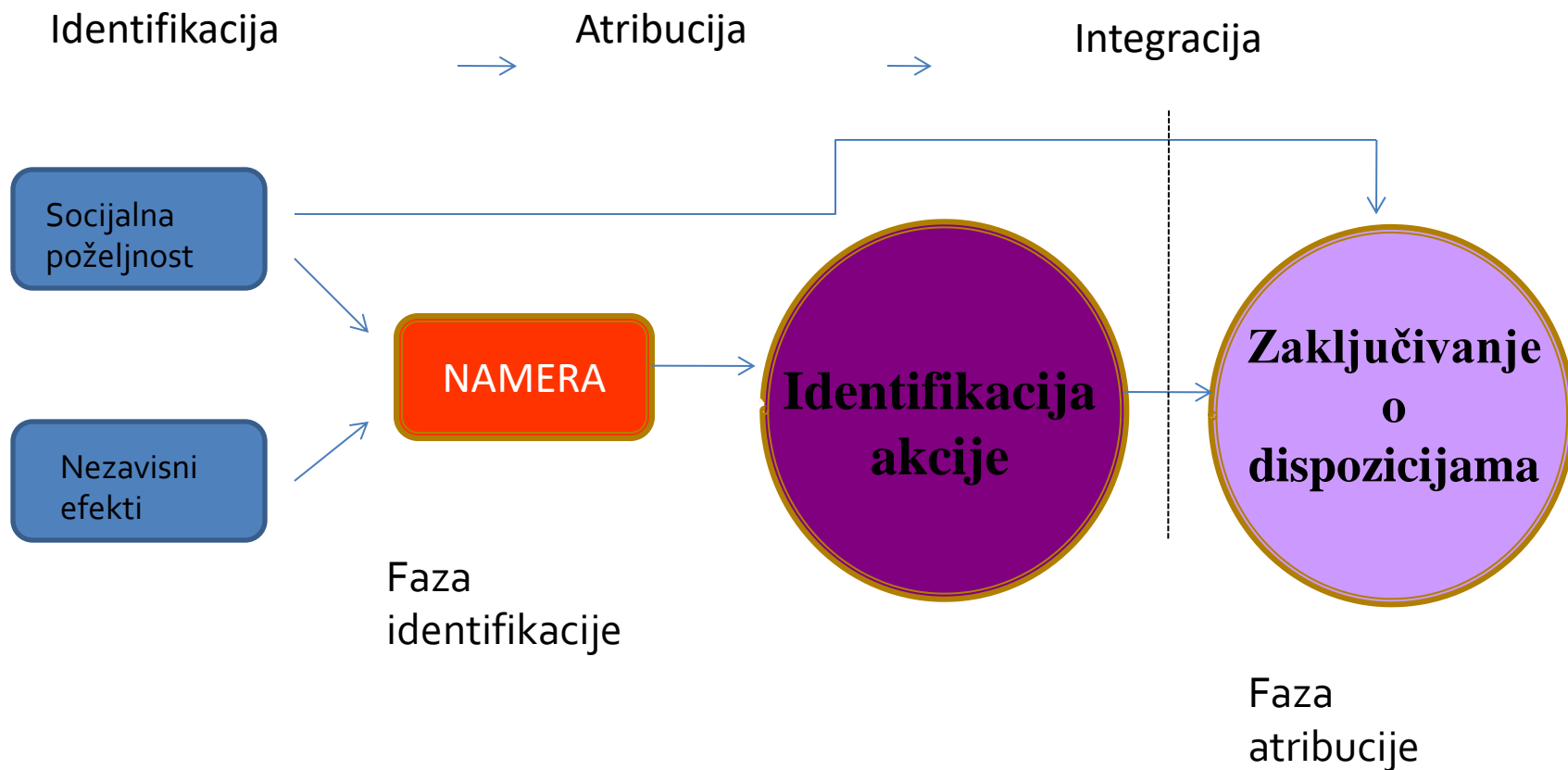

**Kako ljudi u svakodnevnom životu
zaključuju o
trajnim karakteristikama
i o prolaznim stanjima drugih?**

Kako ljudi u svakodnevnom životu zaključuju o karakteristikama drugih ljudi?

Kako ljudi u svakodnevnom životu zaključuju o karakteristikama drugih ljudi?

Proučavanje ličnosti u okviru psihologije ličnosti

Psihologija ličnosti proučava ponašanje pojedinca u celini.

Postoji veliki broj različitih teorija ličnosti ali još uvek nemamo neku opšte prihvaćenu teoriju ličnosti;

Psihologija ličnosti

Jedinstvo – osobine pojedinca su povezane, čine jedinstvenu celinu;

Doslednost - ljudi imaju tendenciju da se slično ponašaju u sličnim situacijama;

Osobenost – različitost od drugih - različiti pojedinci se ponašaju različito u istim situacijama;

Svaki čovek ima stil ponašanja koji na različite načine dolazi do izražaja.

Šta se proučava u psihologiji ličnosti?

Struktura ličnosti- opisivanje i prikazivanje ličnosti.

- Navođenje pojedinačnih ili opštih crta ličnosti.
- Razlikovanje određenih tipova ličnosti.

Dinamika ličnosti - šta pokreće čoveka na aktivnost?

- Koje snage koje pokreću na aktivnost?
- Načini na koje se pokretačke snage ispoljavaju.

Razvoj ličnosti odlučujući faktori razvoja ličnosti.

- Zavisi od nasleđa, aktivnosti pojedinca i brojnih uslova sredine.
- Da li su i ako jesu, koji su to faktori odlučujući u ranom detinjstvu za razvitak ličnosti?
- Koji su stadijumi razvoja?

Definicija ličnosti

Ličnost je jedinstvena organizacija osobina koja se formira uzajamnim delovanjem jedinke i sredine i određuje opšti, za pojedinca karakterističan način ponašanja.

Dva najčešća načina opisivanja strukture ličnosti:

- navođenje pojedinih opštih osobina ličnosti ili crta ličnosti
- i
- razlikovanje određenih tipova ličnosti

Šta su crte ličnosti?

Crte ličnosti predstavljaju tendenciju da na isti način delujemo u svim situacijama koje se procenjuju kao slične.

Stepen **generalizovanosti** crte obim aktivnosti u kome se pojedina crta ogleda.

Stepen **univerzalnosti** crte koliko ljudi poseduje datu crtu ličnosti (univerzalne crte poseduju svi ljudi).

O crtama govorimo kao o **dimenzijama** – mogu da budu razvijene u manjem ili u većem stepenu.

Broj i vrste crta ličnosti

U literaturi i u svakodnevnom jeziku se pominje veliki broj crta ličnosti (otvoren, pažljiv, savestan, netrpeljiv, nervozan...).

Posmatrajući ljude, mi možemo da vidimo samo konkretne postupke. Njih je veoma mnogo.

Broj i vrste crta ličnosti

Mogu se urediti na dva načina:

Svođenjem na ograničen broj osnovnih osobina pomoću faktorske analize.

Grupisanjem u nekoliko kategorija crta:

Crte karaktera

Crte temperamenta

Crte sposobnosti

Temperament

Temperament je dispozicija za način emocionalnog reagovanja.

Može se odrediti i kao za pojedinca karakterističan način reagovanja na različite draži i situacije.

Temperament ne pokazuje samo emocionalni način reagovanja već i: brzinu emocionalnog reagovanja, učestalost javljanja osećanja i intenzitet osećanja.

Temperament je u najvećoj meri pod uticajem naslednih faktora.

Psihologija ličnosti

Kolerični:

jake i brze
emotivne
reakcije;

Lako se naljuti i
jako pokazuje
ljutnju.

Sangvinični:

slabe i brze
reakcije;

Brzo prelazi iz
negativnog u
pozitivno
raspoloženje.

Flegmatični:

slabe i spore
reakcije;

Miran, staložen,
slabo osetljiv i
slabo pokretljiv.

Melanholični:

jake i spore
reakcije;
retko reaguje ali
reaguje jakim
osećanjima.
Preovlađuju
negativna
osećanja.

Karakter

Karakter je sistem osobina kojima se označava način aktivnosti u ostvarivanju društveno važnih ciljeva.

Karakter obuhvata:

Voljne osobine (upornost, odlučnost, doslednost...)

Odnos prema moralnim vrednostima (hrabrost, poštenje, savesnost...)

Sposobnosti

**Možemo
razlikovati tri
gupe
sposobnosti:**

Intelektualne ili
više mentalne
sposobnosti tj.
inteligencija.

**Senzorne
sposobnosti**
tj.
sposobnost
za
razlikovanje
intenziteta i
kvaliteta
jednostavnih
čulnih draži.

**Psihomotorne
sposobnosti:**
ručna
sposobnost,
spretnost
prstiju,
brzina
motornog
reagovanja,
itd.

Sposobnosti

Možemo
razlikovati tri
gupe
sposobnosti:

Senzorne
sposobnosti

itd.

Tipologije ličnosti

- Tip podrazumeva poseban sistem crta ličnosti.
- Postoji mnogo tipologija, većina njih su se pokazale neopravdanim.
- Danas se smatra da je mnogo opravdaniji dimenzionalni pristup (crte ličnosti).

Jungova tipologija

Ekstraverti (otvoreni, druželjubivi...)

Introverti (zatvoreni, uzdržani, povučeni...)

Ovo je gruba podela i Jung u kasnijim radovima govori o tome da postoji više podvsta (kombinacija) ova dva tipa.

extrovert

introvert

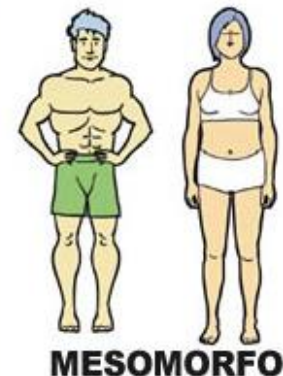
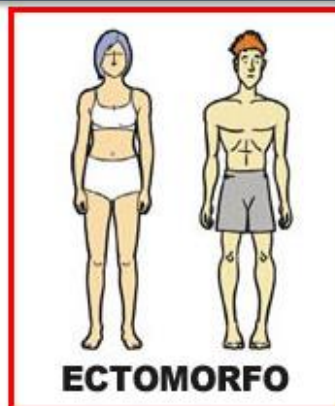
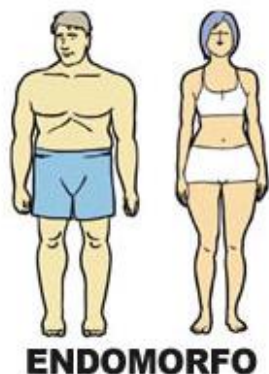

Šeldonova tipologija: ljudi se razlikuju s obzirom na telesni izgled

1) endomorfna telesna građa (debeli, okrugli, slabo razvijenih mišića i kostiju, mekoća);

2) ektomorfna telesna građa (nežni, dobro razvijenog nervnog sistema i čula, nisu skloni telesnim naporima);

3) mezomorfna telesna građa (žilavi, sposobni da izdrže veliki telesni napor, otpornost na povrede, snaga).

Šeldonova tipologija

1) **viscerotonija** (endomorfna građa):

nežnost, druželjubivost, veliku potrebu za hranom, opuštenost, tolerantnost, saradljivost;

2) **somatotonija** (mezomorfna građa):

moć, nametanje, sklonost fizičkim poduhvatima, agresivnost, aktivnost, neosjetljivost za tuđe emocije;

3) **cerebrotonija** (ektomorfna građa):

strašljivost, sklonost samoći, izbegavanje usmeravanja pažnje na sebe, suzdržanost, ukočenost.

Sindromni tip

- Označava povezano javljanje nekih karakterističnih osobina.
- Na primer, sindrom kompulzivnosti, autoritarni tip ličnosti.

Preterana urednost;
Preterana čistoća;
Tvrdoglavnost;
Tvrdičluk;

Konvencionalizam;
Autoritarno potčinjavanje;
Autoritarna agresija;
Anti-intraceptivnost;
Moć i čvrstoća;
Destruktivnost i cinizam;
Mehanizam projekcije;
Praznoverje i stereotipije;
Preterano zanimanje za seksualne nastranosti;

Fenomen položaja bicikliste

Samosvest

Samosvest predstavlja doživljaj vlastitog ja, odnosno znanje o sebi kao o jedinstvenoj i osobenoj individui.

Samosvest se razvija postepeno. Na razvijanje samosvesti utiče i slika koju okolina ima o detetu i koje mu saopštava na različite načine.

Tri su ključna doživljaja samosvesti:

- Doživljaji **identiteta** – svi doživljaji koje imamo su naši doživljaji.
- Doživljaji **individualiteta** – težnja da se osećamo kao posebni i drugačiji od drugih;
- Doživljaji **integriteta** – težnja da naše odluje i postupci budu skladu sa ostalim svojstvima, vrednostima i principima.

Razvoj ličnosti

Ličnost se razvija pod uticajem dve grupe faktora:

Biološki faktori: struktura nervnog sistema, struktura endokrinog sistema, telesna konstitucija)

Socijalni faktori razvoja ličnosti: tek socijalizacijom, tj. socijalnim učenjem, formira se ljudska ličnost.

Uloga porodice

“Dete je otac čoveka” – psihoanalitičari naglašavaju značaj prvih godina života za razvoj ličnosti – ali se danas zna da su i kasniji periodi života značajni.

Dobra atmosfera u porodici i ljubav prema detetu su važniji nego pojedine vrse postupaka.

Uloga porodice

- **AUTORITARAN** – veliki roditeljski zahtevi, nadzor nad detetom, ne pružaju dovoljno topline i ljubavi;
- **AUTORITATIVAN** – postavljaju granice i provode nadzor, ali pokazuju toplinu i ljubav;
- **PERMISIVAN (POPUSTLJIV)** – roditelji od dece zahtievaju malo, daju im preveliku slobodu;
- **ZANEMARUJUĆI (RAVNODUŠAN)** – mali roditeljski nadzor, ne pokazuju interes za detetove potrebe, ne pokazuju ljubav.

Uticaj škole

Značaj
imaju:

Nastavni programi,

Organizacija školskog
života,

Ličnost učitelja i nastavnika kao
modela ponašanja,

Uloga vršnjaka

Vršnjaci su veoma značajni
agensi socijalizacije

Doprinose usvanjanju stavova,
osamostaljivanju od roditelja,
razvoju intresoanja, itd.

Značajna uloga je u uzrocima
prestupništva ali najčešće
vršnjaci nisu glani uzrok.

Položaji i uloge

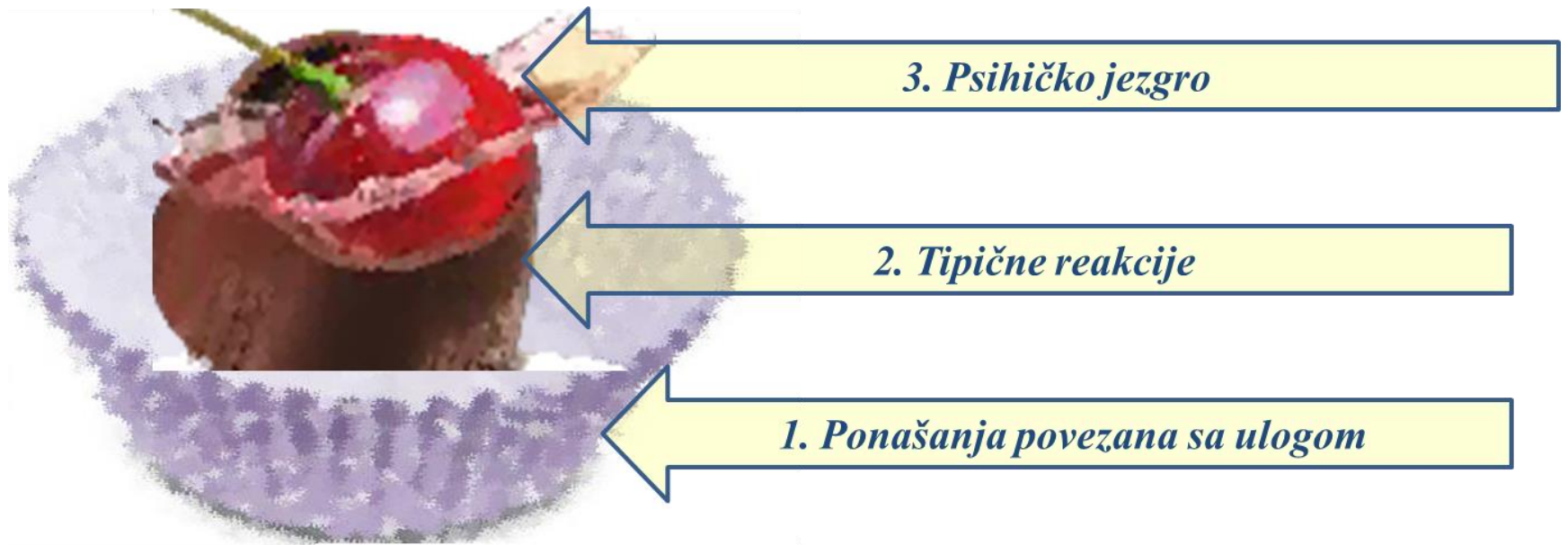
Položaj ili status- mesto koje pojedinac ima u društvu (trener, majka, devojka...)

Univerzalni položaji – položaji koji postoje u svakom društvu

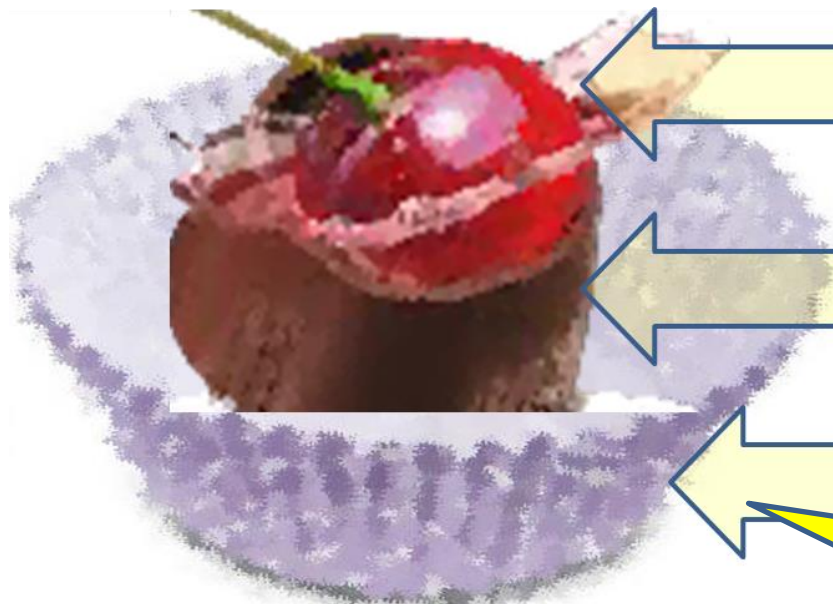
Uloga – očekivano ponašanje od osobe na određenom položaju (obuka, nega, zaljubljenost...)

Svko od nas ima mnogo položaja te se može dogoditi da neke od uloga budu u konfliktu.

Shvatanje po kome ne postoje nikakve trajne osobine ličnosti, već je ponašanje pojedinaca u potpunosti određeno sistemom položaja i uloga koje oni obavljaju naziva se situacionizam

Metafora praline punjene višnjom

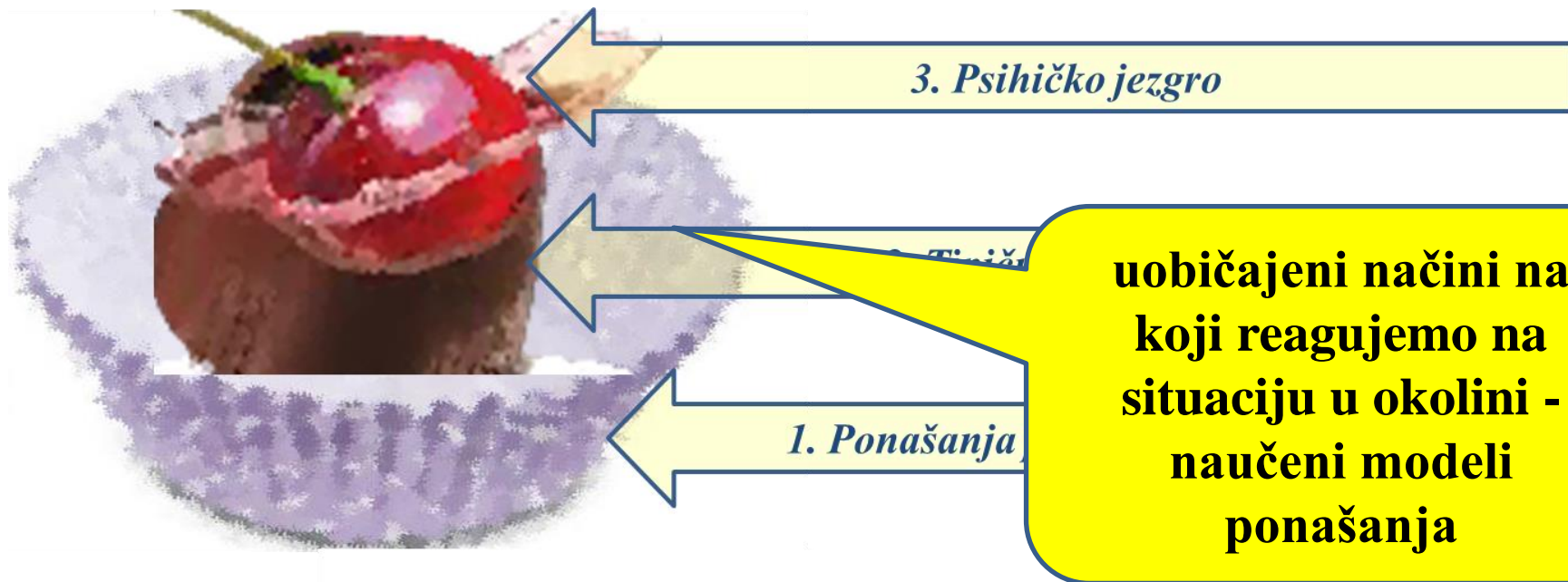
3. Psihičko jezgro

2. Tipične reakcije

1. Ponašanja po

Metafora praline punjene vi

ponašanje koje je u skladu sa percepcijom okoline - promenom okoline ili percepcije okoline menja se i ponašanje

Metafora praline punjene višnjom

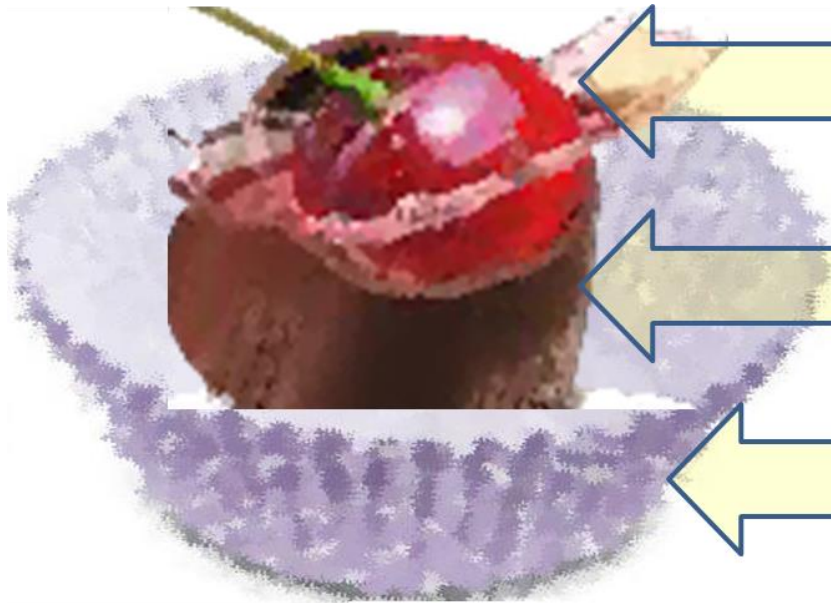
**predstava o ličnosti
onakvoj kakva jeste.
Ono uključuje: emocije,
sliku o sebi, stavove,
vrednosti, interese**

3. Psihičko jezgro

2. Tipične reakcije

1. Ponašanja povezana sa ulogom

Metafora praline punjene višnjom

Teorije ličnosti: Psihoanalitička teorija

- **Koncept nesvesnog:**

“Ljudska psiha je kao santa leda , 2/3 plutaju pod vodom,a samo 1/3 je na površini”

Teorije ličnosti: Psihoanalitička teorija

Struktura ličnosti

- Id (načelo prijatnosti)
- Ego (načelo realnosti)
- Superego(savest i Ego-ideal)

Teorije ličnosti: Psihoanalitička teorija

Dinamika ličnosti

- Pokretačke snage su u nesvesnom: **nagoni i instinkti**.
- Energija koja „goni“ na zadovoljenje ovih instikata je **libido**.

Stadijumi razvoja: oralni, analni, falusni (Edipov i Elektrin kompleks), period latence i genitalni stupanj.

Teorije ličnosti: ključni pojam Olportove teorije

Olportova teorija je teorija crta – ličnost se sastoji iz crta ličnosti. Iste osobine kod različitih osoba su samo po imenu iste (ambicioznost, upornost, poštenje).

Čovekovo delovanje je svesno – čovek zna šta radi.

Od jedinke koja je pri rođenju isključivo biološko biće, učenjem a posebno funkcionalnom autonomijom motiva formira se zrela individua. Čovekovo delovanje je svesno – čovek zna šta radi.

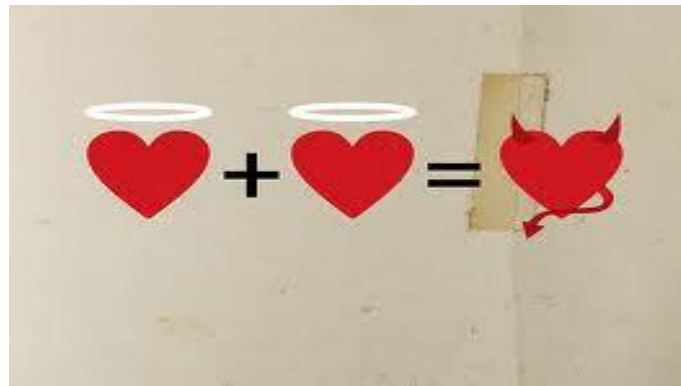
Kritika: poricanje veze između deteta i odraslog čoveka i između normalno i patološkog, nepridavanje značaja ulozi socijalne sredine.

Teorije ličnosti: ključni pojam Olportove teorije

Prema Olportu, postoji veoma veliki broj motiva.

Ključni pojam je funkcionalna autonomija motiva.

Ličnost je organizacija relativno trajnih i opštih osobina ili crta ličnosti.

Primer funkcionalne autonomije motiva

Skinnerova teorija ličnosti

Ličnost = ponašanje u celini koje se formira učenjem uslovljavanjem(klasičnim i instrumentalnim);

Veliki broj ogleda na životinjama – osnovne zakonitosti učenja su iste i za čoveka i za životinje;

Nalazi o negativnom i pozitivnom potkrepljenju. Zalaže se za primenu pozitivnog potkrepljenja.

Razvoj se odvija učenjem. Dinamika ličnosti je u spoljašnjoj sredini.

Maslovljeva teorija ličnosti

Čovek je svesno biće koje deluje prema svojim ciljevima.

Suštinske karakteristike čoveka su stvaralaštvo i težnja da ravije i ostvari svoje potencijale.

Proučavnaje osobina koje pokazuju osobe koje su uspešno ostvarile težnju za samoaktualizacijom: relano ocenjivanje sebe, drugih ljudi i stvari oko sebe, sposobne su za zanos, srdačne, odlikuju ih demokratekse vrdosti, imaju prisan odnos sa ograničenim brojem ljududi,, imaju smisao za humor, ne rugaju se drugima, itd.

Najviše pažnje posvetio je motivaciji.

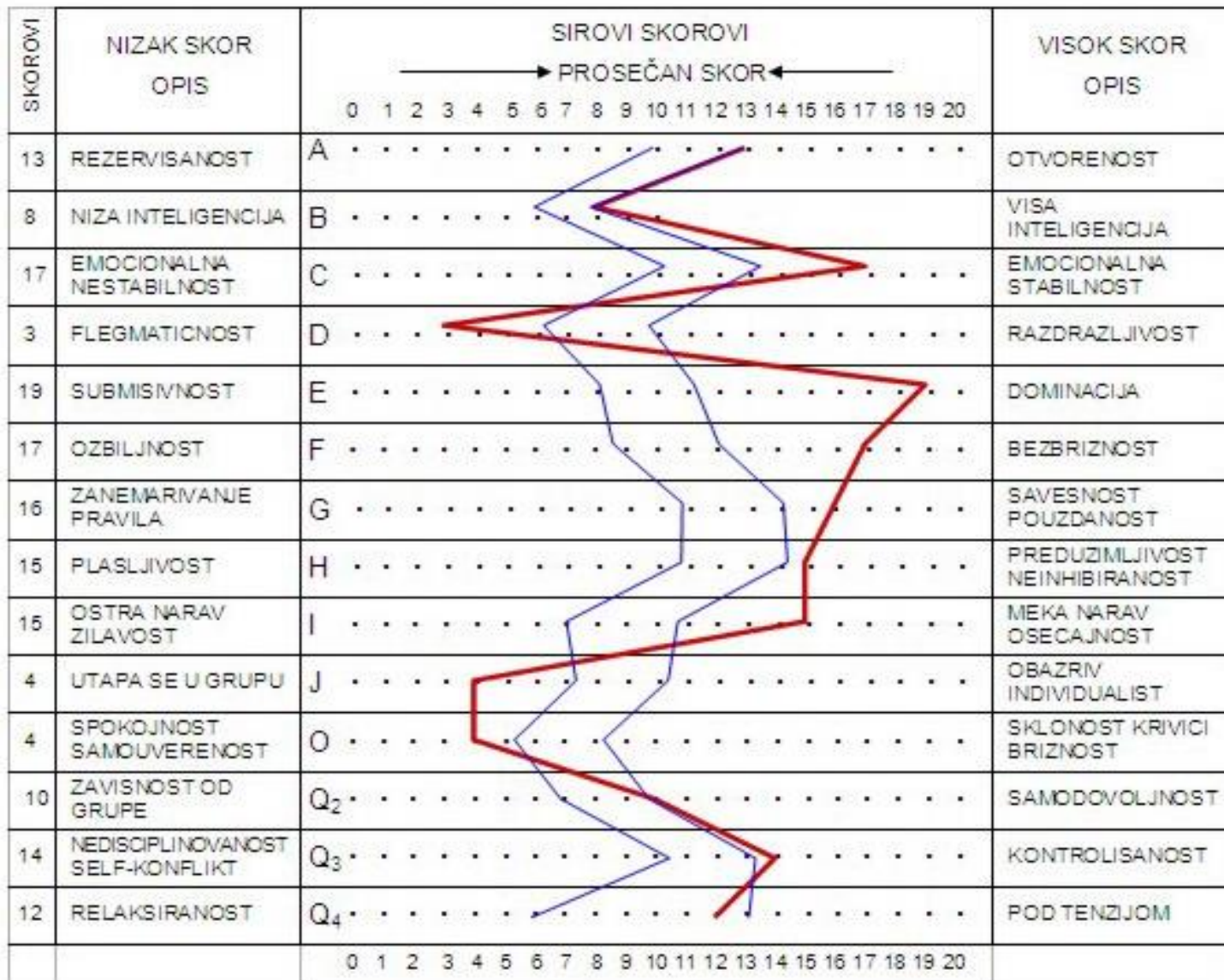
Ispitivanje ličnosti

Subjektivne tehnike – počivaju na subjektivnim izveštajima ispitanika primenom inventara i testova ličnosti (MMPI NEOP-R).

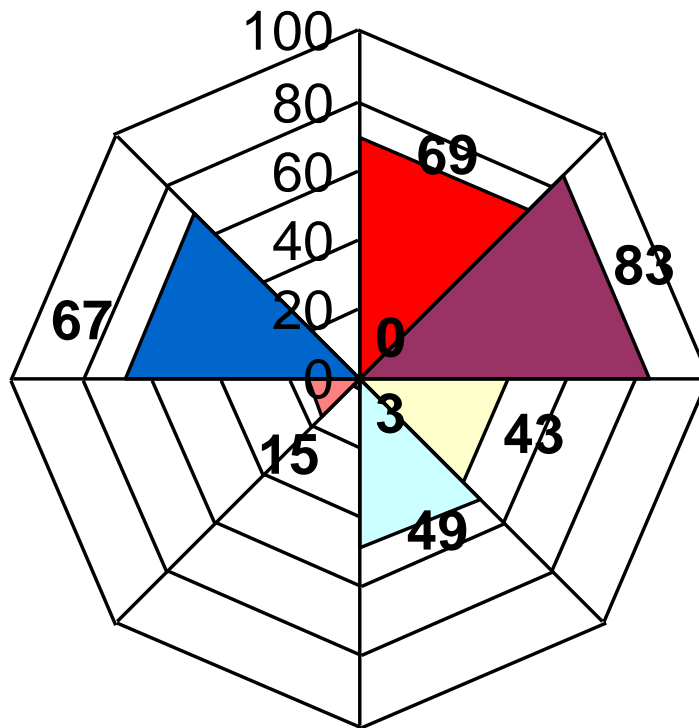
Objektivne tehnike – istematsko posmatranje ponašanja, skale procene i različiti eksperimenti.

Projektivni postupci – od ispitanika se zahteva ili da objasne šta opažaju ili da prokometarišu određenu sliku.

PROFIL CRTA LIČNOSTI

PROFIL EMOCIJA

■ Inkorporacija

■ Zaštita

■ Orientacija

■ Lišenost

■ Odbacivanje

■ Agresija

■ Istraživanje

■ Reprodukcija

Ispitivanje ličnosti

Da bismo dobili celovitu sliku potrebno je dobijene podatke primenim psiholoških instrumenata dovesti u vezu sa brojnim faktorima od kojih zavisi ponašanje: telesnim karakteristikama, prošlošću, akcijama i njihovim rezultatima, faktorima od kojih zavisi razvitak ličnosti.